

ТЕОСОФІЯ В КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР І КУЛЬТУРИ ДІАЛОГУ

Світлана Йосипівна Гавриленко

Україна

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
Президент Теософського товариства в Україні*

Теософія, як систему філософських уявлень про світ, що складає внутрішню основу всіх відомих людству вчень Споконвічної мудрості і викладена в основних працях Олени Петрівни Блаватської, визначена як Синтез науки, релігії та філософії. Саме синтетичність, як основна ознака і характеристика цієї системи філософських уявлень про світ, і є базисом, основою її діалогічності.

Основна змістовна лінія творів Олени Петрівни Блаватської полягає у співставленні різноманітних вчень стародавніх традицій, таких як герметизм, індуїзм, буддизм, християнство, вчення Платона, Піфагора та інші, з точки зору наявності ідентичних уявлень про світобудови, але можливо висловленої різними термінами та поданої через різні символи та алегорії. Таке співставлення сприяє як більш глибокому розумінню кожної з цих філософських систем, так і формуванню навичок синтетичного сприйняття всієї сукупності традицій як єдиного позачасового джерела пізнання Істини. І за життя Блаватської і після неї існують спогади багатьох видатних представників окремих філософських шкіл та релігійних вчень, які дякували Олені Петрівни, за те що її праці дали їм можливість пізнати глибини свого вчення, які не викладаються ні в яких спеціальних навчальних закладах.

Незаперечним фактом також є те, що перед допитливим оком дослідника таємниць світобудови такі твори Блаватської як «Ізида без покривала» та «Таємна доктрина» предстають неперевершеним зразком діалогу науки, релігії та філософії з безліччю посилань, цитат та коментарів.

Отже, щоб підійти до синтезу певних граней культури, потрібен ретельний і детальний діалог, який спирається на визнані авторитети та перевірені віковою практикою висновки. Все це і займає більшу частину товстелезних томів, що вийшли з-під пера Олени Петрівни.

Така глобальна діалогічність Теософії не менш виразно проявлена і в окремих наукових і пізнавальних сферах.

Зупинимось на деяких її рисах.

1. Першим прикладом являється наукова сфера. Діалог у окремих галузях науки, а також у широкому колі міждисциплінарних досліджень. Відомо, що фізична наука за останні два століття мала багато визначних відкриттів, частина з яких була передбачені О.П. Блаватською у її праці «Темна доктрина». Для усвідомлення певного рівня інтерпретації цих відкриттів велике значення мали обговорення і співставлення цих відкриттів з ідеями теософії. Всі ми знаємо про бесіди Дж. Кришнамурті з відомим фізиком Девідом Бомом, про інтерес до теософії Альберта Ейнштейна та Вернера Гейзенберга. Це сприяло виведенню фізичної науки на більш розвинутий світоглядний рівень.

Теософія збагатила уявлення про природу людини, ствердивши ідею про її багатовимірність або багатоплановість. Це дало змогу зробити великий пропіл у такій науковій галузі як психологія. Авторитети цієї науки, такі як Карл Густав Юнґ, Роберто Ассаджолі, Абрахам Маслоу мали глибокі знання споконвічної мудрості і спиралися на існування тонких планів буття людини. Сьогодні ця наука має змогу сформулювати предмет свого дослідження – душу людини, і значно розширити і поглибити свою компетентність та сфери впливу, такі як психіатрія, педагогіка, політика, бізнес.

2. Знання Теософії дають можливість здійснювати міждисциплінарні дослідження, які підтверджують ідею синтезу знань і великий герметичний принцип відповідності: як вгорі, так і внизу, як у малому, так і у великому, є лише єдиний закон. Прикладом подібних досліджень є книга Наталії Стайкової «Живий Всесвіт», де, спираючись на сучасні наукові дослідження, продемонстрована аналогія між процесом народження галактик, як це вивчає сучасна астрономія, і процесом зародження людської істоти у материнському лоні, як це вивчає ембріологія. Це і є практичною реалізацією ідеї синтезу уявлень про світ, формуванням нової картини світу.

3. Ще однією сферою діалогу культур є релігійна сфера. Позиція теософії по відношенню до релігій полягає в тому, що всі релігії світу мають спільний виток, єдине джерело Мудрості, і прийшли вони до різних народів, в різні часи, через різних пророків, вісників, Вчителів. У перші роки свого існування, Теософське товариство ініціювало

створення Всесвітнього Парламенту релігій, для продуктивного ведення міжрелігійного діалогу заради духовних потреб людства. Ця ідея живе і донині, але цей діалог треба розвивати, адже за статистикою більше половини військових конфліктів у світі у ХХ столітті відбувалися на релігійному ґрунті. Треба відмітити, що для практичного ефективного функціонування, ця інституція (Всесвітній парламент релігій) має стояти на рівні надрелігійному, його не можна довірити вести окремій церкві, бо в такому разі досягти об'єднавчого результату буде значно важче. В цьому зв'язку роль теософії, як платформи діалогу, визначальна.

4. Виходячи з цього, можна говорити про теософією, як основу культури діалогу. Адже потреба у діалозі виникає саме тоді, коли є різні точки зору, бачення, підходи, концепції. Для успішного ведення діалогу, треба вміти піднятися над своїм власним баченням, володіти мистецтвом узагальнення, розглядати учасників діалогу як рівноправних партнерів у спільному пошуку істини. Саме таку позицію має демонструвати Теософ завдяки оволодінню знаннями вічної мудрості, яка непідвладна часу, простору, життєвим обставинам тощо.

5. Культура діалогу закладена в основу створення Теософського товариства як ідея формування моделі, зразка, ядра Братерства, без розрізнення статі, віросповідання, касти, кольору шкіри, освітнього рівня і таке інше. Отже коли ми, як людські істоти, не звертаємо уваги на те, що нас розрізняє, роз'єднує, протиставляє один одному, тоді ми можемо вести ефективний діалог, який може дати позитивні плоди у вирішенні проблем, з якими ми сьогодні стикаємося повсякчас. Такий рівень культури діалогу є соціально потрібним, своєчасним, навіть цілющим для оздоровлення хвороби протистояння і агресії. Цей перелік можна продовжувати. Теософське товариство створене бути каналом для побудови нових людських відносин, відносин Братерства, а отже довіри, співробітництва, взаємної підтримки, допомоги і розуміння. Наші члени живуть на різних континентах, у різних країнах, говорять різними мовами, але це не є перешкодою, а навпаки, дозволяє нам нести ці ідеї та практичне їх застосування до всіх народів нашої планети. Сподіваємося, що теософи світу будуть тими громадянами нашої планети, тими співробітниками світла, які є носіями діалогу культур і культури діалогу. В цьому є величезна потреба сьогодні!

Ідея діалогу заради порозуміння і довіри, підтримана безкорисливим і незаангажованим пошуком Істини, яка ніколи не належала комусь одному, це є основою внутрішнього співіснування всіх членів Теософського товариства. Можливо колись воно доросте до того, щоб переконливо продемонструвати це іншим.

Наприкінці слід зауважити, що діалог завжди передбачає участь принаймні двох сторін, і успішність діалогу передбачає певну двосторонню налаштованість.